Provincie Oost-Vlaanderen - Culturele Bibliotheek

M E D E D E L I N G E N

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKRING OKEGEM

Redactieadres en verantwoordelijke uitgever : J. Van der Speeten
Guldenboom, 9
9400 Ninove (Okegem)

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Ninove en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen

A C H T S T E J A A R G A N G 1 9 8 3 N R. 2

I N H O U D

Kapellen en kapelletjes te Okegem blz. 55

--oOo--

KAPELLEN EN KAPELLETJES TE OKEGEM

De vele kapellen, die als parels aan de wegen van ons dorp prijken, verdienen om hun landelijke schoonheid ongetwijfeld in het licht te worden gesteld.
Deze bijdrage wil daarom de schijnwerper richten op deze kleine stukjes volksarchitectuur en de betekenis aantonen die ze hadden en nog hebben voor de gemeenschap waarin ze zijn ontstaan.
Recente ontwikkelingen in de infrastructuur hebben er voor gezorgd dat het schamel kunstpatrimonium van ons dorp in het gedrang is gekomen. Immers, gedurende de laatste 15 jaar zijn wegens de modernisering van ons wegennet enkele kapellen gesloopt.
Gelukkig is er een kentering waar te nemen en wil onze dorpsgemeenschap heel wat goed maken. Er wordt namelijk een kapel terug opgebouwd niet ver van de plaats waar ze vroeger stond.
De Heemkring Okegem vond het daarom interessant een inventaris op te maken van de kapellen die Okegem nog bezit en van deze die verdwenen zijn.
We zijn er ons echter van bewust dat we leven in een tijd waarin zich op grote schaal een vervlakking van de devotie voordoet, zodat de functie van de kapellen minder belangrijk is geworden.
Hierop kan men op twee manieren reageren :

- men kan deze gebouwen als niet meer functioneel beschouwen en ze laten verdwijnen ;
- ofwel kan men ze als historische getuigen zorgvuldig bewaren en er belangstelling en waardering voor vragen.

Ongetwijfeld leeft in de herinnering van menig lezer veel meer dan hier over de kapellen wordt geschreven. We vragen dan aan die lezers alle interessante informatie die niet vermeld is, te willen doorspelen aan het bestuur.

I. Weg- en veldkapellen.

We laten u kennis maken met een mooie tekst van Gabriël Celis, die heel wat over dit onderwerp gepubliceerd heeft en verder met een fragment uit de inleiding van het boek "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen".

"Wellicht is het u reeds opgevallen dat er zo veel kapelletjes hangen of staan langs de weg. Het zijn eenvoudige, zelfs onooglijke kastjes, die hangen aan de hobbelige stam van een linde of eik, verschrompeld en vermolmd door de natuurelementen.
Lans zand- en kasseiwegen staan de kleine stenen gebouwtjes waarin achter traliewerk en glas het vereerde beeld te zien is. Verder vindt men kapelletjes aan de hekstijl en in de gevel van de huizen langs de straten. Zij schijnen als vanzelf uit de grond gerezen en toch draagt hun verschijning de stempel van een devote verering tot Maria of een volksheilige. Zij getuigen niet alleen van de vroomheid van ons volk, ze dragen ook bij om aan de streek, het landschap, iets eigenaardigs bij te zetten.
De meeste van die kapellen zijn toegewijd aan de H. Maria, aangeroepen onder haar verschillende titels : O.-L.-Vrouw van 7 Weeën, enz... Andere kapellen zijn opgericht ter ere van een volksheilige b.v. H. Antonius Abt, H. Rochus, H. Antonius van Padua, H. Moeder Anna, enz...
Waarschijnlijk is de oorsprong van het oprichten van kapellen te vinden in de eerste jaren van de missionering in onze streken. De missionarissen hingen aan de heidense "heilige bomen" een beeld van Maria of een kruisbeeld, zodat de nieuwbekeerden, die gewend waren naar die plaats te komen, nu Christus of zijn Moeder hulp en bijstand konden afsmeken !
In de middeleeuwen zien wij godvruchtige mensen kapelletjes hangen bij de ingang van het duister woud, waarin rovers zich schuil hielden en waar de vrezende reizigers zich onder de bescherming van Maria stelden, vooraleer de gevaarlijke tocht te ondernemen.
Aan de kruisende wegen vergaderden, volgens de volksmening,

heksen om hun sabbat te vieren en niemand durfde zich 's avonds in de omtrek te gewagen. Vrome handen plaatsten daar aan een boom een kastje met een Mariabeeld en de gevaarlijke plaats was geheiligd.
Uit vele van die kapelletjes ontstonden later bedevaartplaatsen b.v. O.-L.-Vrouw van Scherpenheuvel, O.-L.-Vrouw van het Raspaillebos bij Geraardsbergen.
De bestaande kapellen dagtekenen vooral uit de 17e-18e-19e eeuw maar ook werd er in de 20e eeuw nog gebouwd. Ze zijn opgericht om te voldoen aan een persoonlijke devotie of in dankbare hulde door een gebuurte. De vorm of hoedanigheid van de kapel wijst ons haar oorsprong.

- Boomkapelletjes bij de ingang van een bos of elders, werden meestal geplaatst uit dankbaarheid b.v. voor een redding bij een ongeval op die plaats.
- Straatkapelletjes werden aangebracht langs de velden om bescherming af te smeken over de akkers en veldvruchten.
- Kleine stenen nissen boven de deur van hoeve of stal wijzen op het betrouwen in de heiligen in geval van ziekte van mens en dier of brandgevaar.
- Stenen gebouwen langs de zoom van de baan of weg trekken vooral onze aandacht. Voorzeker komt hier ook een persoonlijke devotie bij het oprichten ervan als oorsprong. Ook zijn vele gebouwd door toedoen van al de bewoners van een gehucht of wijk. Een besmettelijke ziekte die het dorp teisterde deed de bewoners samenkomen op een bepaalde plaats om er te bidden. Later, wanneer zij gespaard waren, bouwden ze uit dankbaarheid een stenen kapel op die plaats.

Al die kapellen eens opgericht uit persoonlijke of gemeenschappelijke devotie worden beschouwd als gemeengoed tot bescherming voor iedereen. Niet alleen komen hier godvruchtige lieden bidden om genezing of een andere gunst af te smeken, zelfs de Kerk gebruikt deze plaatsen bij liturgische plechtigheden. Op de kruisdagen, de dagen voor het feest van Ons Heer Hemelvaart, werd in processie langs de velden opgestapt om zegen over de oogst af te smeken. Bij de kapellen hield de

pastoor even halt om er een speciaal gebed tot Maria te verrichten. Bij de jaarlijkse Sacramentsprocessies werd aan de kapellen de zegen met het Allerheiligste gegeven." (1)

"... Een interessant studie-object is ook het groot aantal wegkapellen voornamelijk toegewijd aan Maria of andere beschermheiligen. Soms maken ze deel uit van de zogenaamde "ommegang" of beeweg, waarvan enkele bewaard bleven (b.v. Denderwindeke). Als uitingen van het volksgeloof kunnen het zeer levendige constructies zijn met meer volkse en naïeve interpretaties van de in zwang zijnde bouwstijlen.
Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de kapellen met één of meerdere traveeën en klein altaar binnenin en de sokkelkapelletjes met nis waarin een beeld of beeldengroep is of was ondergebracht.

Bepalend voor het arrondissement Aalst zijn de traditionele kapellen (17e-18e eeuw) opgetrokken uit baksteen en getypeerd door rond- of korfboogdeuren en boogvensters in een omlijsting van zandsteen.
Uit de 19^{e} eeuw dateren een groot aantal neoclassicistische, neo-gotische en eclectische kapellen, dikwijls vermeldenswaard voor hun pittoreske details.
Tot de kleine sokkelkapellen behoren enkele mooie 18e eeuwse voorbeelden van zandsteen of arduin met boogvormige afdekking en verstarde barokprofielen overgaand naar het ontluikend classicisme. Rocaille- of régence-ornamenten werden verwerkt in de gesmede ijzeren hekjes." (2)

---

(1) Celis G. : De folklore der veldkapelletjes in Kapel en Beeld nr. 1 (1949), blz. 2-5.

(2) Eeman M. & Lintens A. : Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie Oost-Vlaanderen Arrondissement Aalst 5N

II. Algemeen overzicht van de kapellen te Okegem.

Vooraleer de studie van de kapellen afzonderlijk aan te vatten, lichten we de aard van ons onderzoek wat nader toe.
We zijn vooreerst vertrokken van eenvoudige observatie van de locaties, en zijn ook ter plaatse gaan informeren bij de huidige eigenaars die ons heel wat gegevens konden verstrekken aan de hand van de eigendomsakten.
Verder vonden we in het Stadsarchief van Ninove, waar een groot gedeelte van het modern archief van Okegem berust, heel wat gegevens o.a. in de oude kadastrale leggers en kaarten, in de bevolkingsregisters en in de dossiers van de verbeteringswerken aan de straten. Ook vonden we in het archief van het Kadaster te Gent heel wat inlichtingen over het jaar van oprichting en de mutaties die gebeurd zijn.
Aan de hand hiervan konden we van iedere kapel een dossier aanleggen.
Om elk van onze kapellen te kunnen typeren hebben we van elk dezer (1) de ligging, (2) de beschrijving, (3) de historiek, (4) het onderhoud en de functie behandeld. Deze werkwijze hebben we overgenomen uit het werk van lic. Lut Bavay "Kapellen en kruisen te Mere".
We danken tevens deze juffrouw voor haar bereidwillige medewerking aan deze bijdrage : de beschrijving van het exterieur en de stijl van een zestal kapellen zijn van haar hand.
De volgorde van opsomming is ook niet lukraak gekozen : we waren van oordeel dat de kapellen (bestaande en verdwenen) die deel uitmaakten van de ommegang of beeweg van Sint Antonius Abt eerst aan bod moesten komen. Vervolgens komen de andere bestaande kapellen aan de beurt, en daarna de verdwenen kapellen.

Achtereenvolgens leest u over :

1. Kapel op de Dorpplaats.
1bis. Verdwenen kapel op de Dorpplaats.
2. Kapel Kouterbaan 16.
2bis. Verdwenen kapel Kouterbaan 16.
3. Verdwenen kapellen Kouterbaan 53.

4. Kapel Fonteinstraat 28
4bis. Verdwenen kapel Fonteinstraat 28
5. Kapellen Fonteinstraat 21
6. Kapel Fonteinstraat 5
6bis. Verdwenen kapel Fonteinstraat 5
7. Kapel Hazeleerstraat 8
8. Kapel Leopoldstraat 62A
8bis. Verdwenen kapel Leopoldstraat 62A
9. Verdwenen kapel Leopoldstraat 79
10. Verdwenen kapel Leopoldstraat (Hollestraat)
11. Verdwenen kapel Hazeleerstraat nr. 10
12. Verdwenen kapel in de Polder

Zoals we kunnen vaststellen in het overzicht is onze parochie goed bedeeld geweest met kapellen. Slechts één hoofdstraat ontbreekt : de Kattestraat, waar (naar onze mening) geen enkele kapel gebouwd werd.
Verder kwamen we tot de ontdekking dat de meeste verdwenen kapellen in de periode 1860-± 1900 gebouwd zijn. Misschien is de invloed van de toenmalige pastoors De Vriendt, De Graeve en Bické doorslaggevend geweest en hebben deze herders de volksdevotie in goede banen geleid.
Opvallend is ook dat vele oude kapellen gesloopt zijn en vervangen werden door nieuwe.
Tenslotte hebben we nog een heel hartelijk dankwoord voor Christiane Vernaillen die zo kunstvol deze bijdrage heeft geïllustreerd met pentekeningen van de nog bestaande kapellen.
En als toemaat krijgt u nog enkele foto's van verdwenen kapellen.

1. Kapel op de Dorpplaats.

- Ten N.W. van het met asfalt volgegoten dorpsplein bevindt zich de O.-L.-Vrouwkapel met omringend plantsoentje. Deze kapel staat bij het kadaster gekend onder het nummer 333/2. Ze staat ongeveer op dezelfde plaats als de oude dorpskapel, die afgebroken werd.

- Het grondplan van deze kapel is zeer klassiek : een vierkantig schip van ca. 2m x 2m en een driezijdig koortje. Ze werd opgetrokken in een combinatie van zand- en baksteen. De voorgevel van het gebouw is schuinoplopend vanaf de grond tot de hoogte van de deur. Daar wordt hij echter door de aanwezigheid van twee consoles verbreed, waarop een gevel-top met ingezwenkte voluten rust, die tenslotte bekroond wordt met een boogsegment.
De dubbele toegangsdeur is gevat in een zandsteen lijst, waarvan de stenen in kettingverband staan, het geheel afgesloten met een lichtjes afgeplatte boog.
Boven de deur bevindt zich een oculus (d.i. een rond venstertje) eveneens uitgewerkt in zandsteen. Een Iers kruis siert de top van de voorgevel van de kapel.
Alle versierde elementen zijn van zandsteen.
In de zijgevels van de kapel bevinden zich twee rondbogige venstertjes waarvan de raampjes geelkleurig (licht en donker) kathedraalglas bevatten.
Het koortje wordt geschraagd door 4 steunberen. De kapel is overdekt met een leien dak waaronder een houten ribbengewelf werd geplaatst. Binnen is een bakstenen altaar gemetseld waarop een betonnen steen rust. Hierop staan een groot pleisteren beeld van O.-L.-Vrouw van Lourdes, een beeldje van Bernadette, een beeld van de H. Antonius Abt en bloemvazen.
Op het gewelf en de binnenmuren is plekwerk aangebracht.
De vorm van de voorgevel en vooral de versierende delen zijn rechtstreeks afkomstig uit de barokke bouwkunst. Deze stijl was gebruikelijk ten tijde van de contra-reformatie (16^{e}-17^{e} eeuw) en vele kapellen in Vlaanderen zijn gebouwd op dezelfde manier.
Het tijdskader waarin dit gebouw werd opgetrokken, verplicht

ons bovendien hier over neobarok te spreken.
Deze kapel wordt als monument vermeld in het boek "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen" deel 5n-2 waarin een inventaris van het cultuurbezit van Okegem voorkomt.

- De gedenksteen die langs de buitenkant in de koorsluiting is aangebracht duidt aan dat deze kapel gebouwd werd door Gabriël Haeseleer in 1938.
Gabriël Haeseleer (° Pamel 17.3.1846) was in Okgem zeker geen onbekende.
Hij huwde in 1890 met Maria Rosalia Van den Berghe (° Okegem 15.7.1848) en vestigde zich als landbouwer in het ouderlijk huis van zijn vrouw, dat in de Kattestraat stond (waar nu Frans Servranckx-De Boitselier woont).
Zijn vrouw overleed echter vrij spoedig (26.1.1898) en hij hertrouwde met Maria Elodie Segers op 23.5.1903. Hij voelde zich geroepen een rol in het politieke leven van Okegem te spelen en was kandidaat op de lijst van de Christen Democraten (Daensisten) in 1899 en in 1907. Alhoewel hij telkens een behoorlijk aantal stemmen behaalde, werd hij niet verkozen, wat te wijten was aan het kiessysteem van toen. Hij moet een gefortuneerd man geweest zijn, want bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 (invoering van het algemeen meervoudig stemrecht) had hij recht op 4 stemmen.
Tussen beide oorlogen was hij voorzitter van de C.O.O. te Okegem. Hij overleed bij familie te Liedekerke op 5.5.1940, 94 jaar oud.
Medio 1938 liet hij bij de Technische Dienst van de Belgische Boerenbond een ontwerp opmaken tot het bouwen van een kapel op de Dorpplaats, die de oude kapel zou vervangen. Aannemer Frans Couck van Denderleeuw voerde de werken uit voor een totaal bedrag van 12.843 fr. en eind 1938 was de kapel klaar.
We vonden nergens gegevens over de inzegening van deze kapel.

- De gezusters Van Damme hebben het onderhoud van deze kapel op zich genomen. Zij zorgen ervoor dat de kapel binnen in orde is, ledigen de offerblok en laten met het offergeld missen opdragen in de kerk.
Ook zorgde het gemeentebestuur van Okegem, en na 1977 het

CH. VERNHES . 1982.
DORPSKAPEL.

Stadsbestuur van Ninove, dat de onderhoudswerken aan kapel en plantsoen uitgevoerd worden.

- Deze kapel is een van de zes kapellen van de ommegang of beeweg van Sint-Antonius. De bedevaarders van de wijken Kattestraat en Leopoldstraat begonnen aan deze kapel hun beeweg. Ook bij de Sacramentsprocessie en de O.-L.-Vrouwprocessie op 15 augustus wordt bij deze kapel halt gehouden. De pastoor plaatst de remonstrans op het rustaltaar en na het Tantum ergo zegent hij van op de dorpel van de kapel de aanwezige gelovigen.
  Deze kapel is toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Lourdes.

- De devotie van O.-L.-Vrouw van Lourdes.
  Het dogma en de iconografie van de Onbevlekte Ontvangenis zijn vrij recent, hoewel theologen reeds vroeg met het probleem van de erfzonde bij Maria bezig waren.
  Via de verspreiding door de Franciscanen en de Jezuïeten bereikte de devotie de 19e eeuw. Ze werd algemeen met de plechtige afkondiging van het dogma van de Onbevlekte Ontvangenis door Pius IX op 25 maart 1854.
  De devotie zou nooit zo een succes gekend hebben, ware het niet dat ze vier jaar later heel wat kracht was bijgezet door de gebeurtenissen te Lourdes. Op 11 februari 1858 verscheen O.-L.-Vrouw in het Franse dorpje Lourdes een eerste maal aan Bernadette Soubiroux, een 14-jarig meisje. Deze verschijning was de eerste van een reeks van 18 : na 3 maal onverwachts te zijn verschenen, beloofde ze nog 15 maal terug te komen. Zonder twijfel is er een verband tussen dat getal en het aantal mysteries van de rozenkrans. Trouwens, bij elke verschijning hield Maria een bidsnoer in de hand.
  Tengevolge van heel wat wonderbare gebeurtenissen werd Lourdes nog tijdens de verschijningen overspoeld door een massa gelovigen.
  Nu nog altijd is Lourdes een druk bezocht bedevaartsoord.
  Ongetwijfeld hebben de leden van de plaatselijke afdeling van de "Congregatie van O.-L.-Vrouw Onbevlekte Ontvangenis" (hier opgericht eind 1870) de devotie te Okegem gepropageerd en is de aanwezigheid van beelden van O.-L.-Vrouw van Lourdes in vele kapellen te verklaren.

De beelden van O.-L.-Vrouw van Lourdes zijn zeer uniform en hun voorstellingswijze steunt alleen op de beschrijving die Bernadette van O.-L.-Vrouw gaf. In de grot van Massabielle-Lourdes verscheen deze vrouw met een lang wit kleed en een sluier die tot op de grond afhing. Om haar middel was een hemelsblauwe gordel geknoopt. Steeds had Maria een wondermooi gelaat en hield zij een paternoster in de hand. Op haar voeten bloeiden twee goudgele rozen en onder haar voeten bevond zich een wilde rozelaar. (1)

1bis. De oude kapel op de Dorpplaats.

- Deze kapel vormde op het vroegere Dorpsplein of "Plesj" een tegenpool van de kerk die langs de oostzijde van de Dorpplaats stond.
  Bij het kadaster stond ze geregistreerd onder het nummer 334 bis.

- De oude kapel was een toegankelijk gebouwtje in baksteen opgetrokken. Ze was van een vrij eenvoudige constructie voorzien van een driezijdig koortje.
  De voorgevel van deze kapel bestond slechts uit twee opgaande hoekpijlers voorzien van een lijstkapiteel, die een driehoekig fronton dragen. Dat laatste was opengewerkt met een boogsegment waarin met ijzerwerk a.h.w. bloemblaadjes waren getekend. Wellicht was dit de enige lichtbron voor de kapel, want in de zijmuren waren geen vensters te bespeuren.
  Op de bovendorpel was volgende tekst aangebracht : "O.-L.-VROUW VAN LOURDES, BID VOOR ONS".
  De kapel was te betreden via een dubbele houten deur die op een arduinen dorpel rustte. In de deurvleugels waren kleine vensters die door een ijzeren raamwerk beveiligd waren.
  Het gebouwtje was afgedekt met een pannen zadeldak en bekroond met een ijzeren leliekruis. De dakrand was aan de gevelzijde afgewerkt met een houten fantasielijst.
  Zowel buiten- en binnenmuren waren witgekalkt en een laag

---

(1) Lut Bavay : Kapellen en kruisen te Mere. p. 13-14.

pek was op de onderste steenlagen aangebracht als beschutting voor de drup.
Voor de binneninrichting moeten we ons baseren op de enkele inlichtingen die ons verstrekt werden.
Op één van de zijmuren was een prachtige muurschildering aangebracht, waarschijnlijk een tafereel uit het leven van O.-L.-Vrouw.
Op het altaar prijkten een groot Mariabeeld, een beeld van Sint Antonius Abt en een paar oude bloemenvazen.
Zonder de kapel tot een specifieke stijlrichting te rekenen had ze enkele kenmerken uit de neostijl : de platte pilasters met lijstkapiteel (neoklassiek) en het halve roosvenster (neogotiek).

- We hebben niet kunnen achterhalen wie de bouwer van deze kapel was. Dat pachter Jan Covens, die op een hofstede aan de kerk woonde, liet zorgen voor het onderhoud is misschien een aanwijzing dat hij of iemand van de familie Covens deze kapel liet bouwen.
Of behoorde deze kapel toe aan de kerkfabriek waarvan Jan Covens vele jaren de voorzitter was ?
In het archief van het kadaster te Gent vonden we gegevens over het bouwjaar. Bij nr. 333 bis staat vermeld - "1886 - nouvelle construction d'une chapelle". Wij mogen dus veronderstellen dat deze kapel in 1886 gebouwd werd.
Vervangt deze kapel een nog oudere kapel die op deze plaats stond, is de vraag die we ons stellen en waarop we geen duidelijk antwoord kunnen geven.
In ieder geval stond er te Okegem in het begin van de 18e eeuw een kleine kapel. In de uitvoerige "Staet" van de parochie die voorgelegd werd tijdens het kerkbezoek van Z. Em. Kardinaal d'Alsace de Boussu, aartsbisschop van Mechelen, op 11 september 1729 staat volgende tekst in het Latijn opgetekend : "Er staat een kleine kapel (aedicula una) toegewijd aan O.-L.-Vrouw troosteres van de bedrukten, op het grondgebied van de parochie. Daar worden geen missen gecelebreerd en de offergaven worden afgestaan aan de parochiekerk."

De kerkrekening van 1703 geeft zekerheid over het bestaan van een kapel op de Dorpplaats : "Reparatie van slot van kapel op de Plaetse - 18 schellingen".
Waarschijnlijk werd deze kapel in de tweede helft van de 17e eeuw gebouwd door de parochiegemeenschap uit dankbaarheid voor het behoud tijdens de troebele tijden van oorlog en ziekten of om troost te vragen bij de beproevingen die ze doormaakte.
J. De Brouwer vermeldt in zijn werk "Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het land van Aalst tussen 1621 en 1796" dat er een Broederschap van O.-L.-Vrouw van 7 Weeën gesticht is te Okegem in 1674.
We denken dat bij deze gelegenheid door de confrerieleden een kapel gebouwd werd die toegewijd was aan O.-L.-Vrouw. Deze kapel is misschien afgebroken omdat ze bouwvallig was ; of moest ze plaats ruimen voor de verbeteringswerken van het dorpsplein die uitgevoerd werden bij de aanleg van de spoorlijn van Dender en Waas ?

2. Kapel Kouterbaan 16.

- Deze kapel, toegewijd aan de H. Antonius Abt, staat in de voortuin van het huis nr 16 juist op de hoek van de Borreweg en Kouterbaan en is gekadastreerd onder het nummer 442 x. Ze staat op dezelfde plaats als haar voorganger die in 1960 afgebroken werd.
- Dit mooi kapelletje, type niskapel, is een miniatuur van een grotere kapel die in Viane-Moerbeke staat. Vooraleer met de bouw van de kapel te beginnen zijn de bouwers, de familie De Bodt-De Bruyn, eerst in de omtrek een kijkje gaan nemen van de bestaande kapellen en vonden in Viane-Moerbeke het model van hun wensen.
De vierkante onderbouw van deze kapel is in breuksteen opgemetseld waarop dan de eigenlijke nis in dezelfde gevelsteen als het woonhuis opgetrokken werd.
De spitsbogige nis waarin een oud Antoniusbeeld en een

kruisbeeld staan, heeft een geblokte omlijsting en is met een smeedijzeren deurtje afgesloten.
Onder het vooruitspringende zadeldak, boven de nis, is een blauwe steen ingemetseld waarin de letters SAA (Sanctae Antonii Abbati) gebeiteld zijn.
Een gedenksteen met het jaartal 1960 bevindt zich in de onderbouw. Eerst was het geheel afgedekt met een pannen dak, doch momenteel vormen schaliën de dakbedekking.

- Daar deze kapel pas in 1960 gebouwd is, heeft ze maar een kleine historiek. Ze behoort nog steeds aan de bouwers toe, die dan ook zorgen voor het onderhoud.
Wel moet gezegd dat de eigenaars A. De Bodt-De Bruyn bij hun aankoop van het bebouwd perceel grond met een kapel erop staande een bijzondere voorwaarde dienden te onderschrijven, vermeld in de akte van aankoop, nl. : "de kopers zijn verplicht de kapel te behouden". Die verplichting zijn ze nagekomen door de oude kapel die ze afgebroken hadden te vervangen door een nieuwe.

- Deze kapel is ook één van de kapellen van de Sint-Antoniusommegang. De Sint-Antoniusprocessie, die uitging op de 3e zondag na Pinksteren, hield hier even halt voor een kort gebed. Daar de nis van deze kapel maar een kleine ruimte heeft, komt ze niet in aanmerking als rustplaats bij de Sacramentsprocessie.

2bis De oude kapel Kouterbaan 16.

- Dit klein kapelletje, toegewijd aan Sint-Antonius-abt, stond tot 1960 op dezelfde plaats van de huidige kapel, juist aan het begin van de losweg naar het woonhuis en tuin.
Het was een zeer eigenaardig gebouwde kapel, opgetrokken in baksteen. De eigenlijke nis rustte op een onderbouw, waarvan de voorzijde open was, zodat de holte die hierdoor geschapen werd, als een boeiende verstopplaats voor kinderen dienst deed.
De bouwer van deze kapel was Frans van Holsbeek-Minner, die in het begin van deze eeuw (1906) bij de verbouwing van het huis dat ze betrokken in de Kouterbaan (toen nr. 2) ook voor een kapel een plaats vonden.

3. Kapel Kouterbaan 53.

- Deze kapel stond tot 1970 in de voortuin van het huis nr. 53, juist op de hoek van het "Spoeltjensstraatje" (verbindingsweg tussen Fonteinstraat en Kouterbaan - vroeger was het de weg die naar de herberg "In het Spoeltje" liep) en de Kouterbaan. Ze kreeg bij het kadaster het nummer 508f.
- Deze toegankelijke kapel besloeg een oppervlakte van 10m^2.
  De plattegrond vertoonde een rechthoekig schip van 2,90 m x 2,70 m en een driezijdig koortje van 0,70 cm diepte.
  Het gebouw was opgetrokken in baksteen van de streek en het dak was belegd met cementpannen.
  In de voorgevel was een rondbogige opening met geblokte omlijsting uitgespaard waarin een hoge houten deur geplaatst was voorzien van twee getraliede vensters. Een arduinen steen met het opschrift H. JOSEPH B.V.O. was boven de deuropening ingemetseld. De nok van het dak bevond zich op ongeveer 4 m van de straathoogte.
  In beide zijgevels was een venster voorzien.
  Op het ruime altaarblad stonden beelden van de H. Jozef, de H. Antonius Abt, de H. Benedictus en O.-L.-Vrouw.
  Verder was er het gewone meubilair dat in kapellen te vinden was o.a. kunstbloemen onder stolp, bloemenvazen en kandelaars.
- Als bouwer van deze Sint-Jozefskapel staat Desiré Heiremans-Grijseels opgetekend bij het kadaster.
  Desiré Heiremans (° Denderleeuw 31.7.1864) huwde te Okegem op 24 augustus 1898 met Maria Antonia Grijseels (° Okegem 20.3.1857) en ging eerst bij zijn schoonouders inwonen op de Dorpplaats.
  In 1903 verhuisde het gezin Heiremans naar de Kouterbaan 14 (het toenmalig huisnummer) waar gemeenteontvanger Francis Boon-Grijseels gewoond had.
  Hij liet de kleine kapel die op het goed stond slopen en bouwde op dezelfde plaats een grotere kapel om een belofte in te lossen. Hij had nl. beloofd dat hij, als zijn huwelijk zou gezegend worden met kinderen, een kapel zou bouwen. Zijn betrouwen op de H. Jozef is niet ijdel geweest en zijn enigste kind Eulalie is op 5 augustus 1901 geboren. Hij werd als ge-

meenteontvanger aangesteld op 29 april 1903 en oefende die functie uit tot 6 oktober 1934. Hij overleed te Okegem op 14.1.1938.
Eulalie Heiremans huwde in 1926 met Jules Asscherickx van Denderleeuw (1902-1982) en werd in 1938 eigenares van het perceel grond met de gebouwen eropstaande (oude huis en kapel). In 1970 werd deze kapel gesloopt om verbeterings- en verbredingswerken aan de Kouterbaan toe te laten. Van de opbouw van een nieuwe kapel, die de oude moest vervangen, is niets terecht gekomen.

- Deze kapel, toegewijd aan de H. Jozef, was ook een van de kapellen die langs de ommegang van Sint-Antonius stond. Ze diende tevens als rustkapel bij de Sacramentsprocessie. De dragers van beelden, vlaggen en hemel waren immers tevreden even te kunnen rusten bij deze kapel. Want de afstand van de kapel op de Dorpplaats tot deze kapel was tamelijk lang.
- Zoals reeds hogergemeld stond op de plaats waar deze kapel stond een klein kapelletje dat gebouwd werd door Francis Boon-Grijseels in 1881 en gekadastreerd stond onder het nummer 508a.
Francis Boon (° Aaigem 10.5.1834 + Okegem 25.10.1901) huwde te Okegem met Maria Louisa Grijseels (° Okegem 18.8.1827 + Okegem 2.5.1900).
Hij werd in 1874 aangesteld als gemeenteontvanger, functie die hij tot bij zijn overlijden uitoefende.
Niemand van de oudste inwoners wist iets over deze kapel te vertellen, ze is immers in 1903 afgebroken. Op de schets die in 1881 gemaakt is door de landmeter van het kadaster heeft ze een plattegrond van 1,2m x 2m. Verder geen enkel gegeven over uitzicht of patroonheilige.

4. Kapel in de Fonteinstraat nr. 28.

- Deze kapel staat in de voortuin van een bebouwd perceel grond en heeft het kadasternummer 506 b.
Het perceel grond maakt deel uit van een gebied dat de toponiem "Luypaert" kreeg. De huidige Luipaardweg begrenst

dit gebied in het N.W.

- Deze kapel werd op dezelfde plaats gebouwd als haar neo-romaanse voorganger. Het bouwplan werd opgemaakt door architect Jan Lanckman van Denderleeuw ; de gebroeders Van Eeckhout van Okegem voerden de metselwerken uit en ze was medio 1961 klaar.
Ze is in een nieuwe soort heidekleurige zandsteen opgetrokken op een plint van breuksteen en heeft een zeer sobere architectuur, die eigen was aan de eerste decennia na de tweede wereldoorlog.
Het grondplan is rechthoekig, de muren vrijwel onversierd, de venstertjes klein en vierkantig en zonder omlijsting.
De voorgevel vertoont ter hoogte van de deur lichte verbredingen die als kraagstenen voor het zijdelings uitspringend dak functioneren. De dubbele deur, die bovenaan lichtjes afgerond is, stond oorspronkelijk op twee treden van blauwsteen. Maar bij de verbeteringswerken die aan de Fonteinstraat in 1972 uitgevoerd werden, kwam de onderste trede onder het straatniveau te liggen, zodat de kapel nu de indruk geeft "verzakt" te zijn.
Er zijn twee grote vensters in de deur, die beveiligd zijn door een ijzeren traliehek. Boven de toegangsdeur bevindt zich als een soort oculus, een medaillon in zandsteen waarin de letters A M (Ave Maria) gebeiteld zijn.
De kapel heeft een pannen dak waarop een smeedijzeren kruis prijkt.
Altaar en ander klein meubilair zijn door de architect mede ontworpen.
Binnen is de achtergevel afgezet met heidekleurige gevelstenen. Hierin is een kleine nis uitgespaard waarin een beeld van Sint-Antonius Abt staat. Langs weerszijden van deze nis zijn twee consoles aangebracht waarop stolpen met gemaakte bloemen staan. De twee zijgevels zijn langs binnen tot op een hoogte van 2m afgezet met heidekleurige gevelstenen en afgedekt met een klompjestablet. Plafond en bovengedeelten van de zijmuren zijn bepleisterd. Voor de bevloering zijn witte en zwarte tegels gebruikt.
Een rechthoekig altaar is voor de achtergevel geplaatst.

CH. VERNAILLEN . 1982
OKEGEM.

Onder het altaarblad is in de achtergevel een arduinen gedenkplaat gemetseld waarop volgende tekst voorkomt : "Ter herinnering aan de familie Frans Van Cotthem. 1961"
In de bovenste kleine altaarplaat werd de reliekdoos uit de oude kapel ingebeiteld. Ze bevat relikwieën van de H.H. Donatus, Bernardus, Barbara, Monica, Antonius, Veronica, Paulus, Petrus en een H. Kruisrelict.
Op dit verhoog staan een oud gipsen beeld van O.-L.-Vrouw van 7 Weeën (het hart van Maria is doorboord met 7 zwaartjes) en glazen stolpen met kunstbloemen.

- De kapel werd opgericht door de gezusters Delfine en Thérèse Van Cotthem, die in 1955 een perceel grond waarop een oude kapel stond kochten van de erfgenamen Frans Van Boxstael-Van der Poorten.
  Als bijzondere voorwaarde stond in de akt dat "de kopers gehouden waren deze kapel staande op het goed ten eeuwigen dage te laten bestaan en deze in goede staat te onderhouden".
  Ze lieten op het perceel grond in 1958 een huis bouwen en oordeelden toen dat de oude kapel niet meer paste in het kader en besloten daarom een nieuwe kapel op te richten.
  Op 3 juni 1961 was de kapel klaar en kon ze opgesteld worden voor de Sacramentsprocessie. Ze werd pas het jaar daarop door Pater Martinus, kapucijn, ingezegend.
  Tien jaren later, in 1971, verkocht juffrouw Delfine Van Cotthem haar eigendom (huis, kapel en tuin) aan Jean Van den Neucker-Dujacquier, die momenteel nog eigenaar is en de kapel onderhoudt en verzorgt.

- Deze kapel is ook een van de kapellen van de ommegang van Sint-Antonius ; vandaar het beeld van Sint-Antonius abt.
  Verder is deze kapel ook een processiekapel. Tijdens de Sacramentsprocessie en de processie die op 15 augustus gehouden wordt, houdt men hier halt en wordt er gezegend met het Allerheiligste.
  Het is op de eerste plaats een O.-L.-Vrouwkapel, waar speciaal O.-L.-Vrouw van 7 Weeën vereerd wordt. Hierover straks meer.

4bis. De verdwenen kapel Fonteinstraat 28.

- Op de plaats waar nu de nieuwe kapel opgericht is, stond vroeger een oude, eerder bouwvallige kapel. De inboedel van de oude kapel (beelden en vazen) heeft zijn plaats terug gekregen in de nieuwe.
  Een beschrijving van het gebouwtje kon aan de hand van bestaande foto's gemaakt worden.
  Deze eenvoudige kapel werd in baksteen en wellicht volgens het traditioneel grondplan opgetrokken. Ze had een zeer schamel uitzicht wat niet veroorzaakt werd door een fantasieloos metselwerk, maar wel door een zeer sober materiaalgebruik.
  De enige versiering die aan de voorgevel was te zien, was een gemetselde rondbogenfries onder de dakrand en een bakstenen (kleine blauwe) deuromlijsting eveneens in rondboog.
  In de zijmuur was een venstertje met dezelfde vorm aangebracht. Nu zouden dergelijke details onze aandacht laten gaan in de richting van een neo-romaanse bouwstijl, doch andere bijzonderheden laten dat niet toe. De tracering van de vensters met zijn typisch neo-gotische vormen zijn hiermee immers in tegenstrijd.
  M.a.w. deze kapel is gebouwd in een periode waarin de verscheidene neo-stijlen werden gepropageerd in Vlaanderen. Grote bouwmeesters hebben deze stijlen minitieus gevolgd, maar in de Fonteinstraat 28 te Okegem stond wellicht een variante daarvan.

- Opzoekingen in het archief van het kadaster te Gent brachten aan het licht dat deze kapel gebouwd is in 1864 door de gezusters Petronella Sidonie, Maria Anna en Ursula Asscherickx. Deze waren de dochters van Jan Frans Asscherickx van Denderleeuw die gehuwd was met Rosalie Van Houtem van Okegem.
  In 1875 wordt het perceel grond met de kapel door kaveling toegewezen aan juffrouw Ursula Asscherickx. Deze Ursula (° Denderleeuw 21.10.1847) trad op 14 april 1871 in het klooster van de zusters Franciscanessen (Crombeen) te Gent en werd het jaar daarop als zuster Stanislas geprofest. Ze overleed in het klooster te Melle op 1 maart 1929.

verering van de 7 vreugden van Maria.
Men overwoog van dat ogenblik volgende smarten : De voorspelling van Simeon bij de opdracht van Jezus, de vlucht naar Egypte, het verlies van de 12-jarige Jezus, de ontmoeting van Jezus en Maria op de kruisweg, de kruisiging, de kruisafneming en de graflegging.
De devotie was in de Nederlanden algemeen van het einde van de 15e eeuw af.
O.-L.-Vrouw van 7 Weeën is van dat ogenblik af voorgesteld als een bedroefde Maria wier hart doorboord wordt door 7 zwaarden.
In 1870 werd voor de burgerij de Broederschap van O.-L.-Vrouw van 7 Weeën door bisschop Bracq ingesteld in de kapel Schreiboom te Gent "voor de paus en de noodwendigheden van de Kerk".
Het ging eigenlijk om het terug in de belangstelling brengen van een reeds oudere devotie.
Van daaruit verspreidde de broederschap zich naar verschillende plaatsen in ons bisdom.

5. Kapel Fonteinstraat nr. 21.

- Deze kapel staat in de Fonteinstraat naast de oprit van het huis nr. 21 en staat geboekt onder het kadasternummer 790 z2.
- Net als enkele andere kapellen van de parochie is deze kapel een gemetselde nis- of pijlerkapel. Dit is een type van kapel dat in de streek veel verspreid is, wellicht omdat het zeer eenvoudig op te trekken is.
  Het voorgeveltje van de kapel is door twee smalle pilasters versierd. Het gebouwtje is met een pannen zadeldakje afgedekt, waarop een smeedijzeren kruis staat.
  De uitgespaarde nis, die slechts een Sint-Antoniusbeeld, een beeld van O.-L.-Vrouw en een kandelaar bevat, wordt door een houten raampje afgesloten.
  Bezijden de kapel staan jonge lindebomen en een groepje berken. Langs een rij betonnen dals kam men van de straat tot bij de kapel.

Vermelden we ook dat Maria Anna Asscherickx, zuster van hoger vermelde kloosterzuster, in 1871 te Okegem in het huwelijk trad met Jan Jozef Van Boxstael (° Aaigem 9.3.1842) en zich op het hof te Hazeleer vestigde.
Deze persoon had zich van 1866 tot 1868 als pauselijk zouaaf verdienstelijk gemaakt voor paus en kerk. We veronderstellen dat de familie Van Boxstael-Asscherickx instond voor het onderhoud van deze kapel tot 1897 want dan vertrok het ganse gezin naar een hofstede te Lessen. In 1905 komt Frans Van Boxstael uit Lessen terug, huwt met Leontine Van der Poorten en vestigt zich op het voorvaderlijk hof van Van Houtem en heeft waarschijnlijk "de Luypaert" met kapel in gebruik.
In 1923 wordt Frans Van Boxstael-Van der Poorten eigenaar van dit perceel grond en de kapel. In de akte was door de verkoopster juffrouw Ursula Asscherickx, kloosterzuster te Melle een bijzondere voorwaarde voorzien nl. "koper is gehouden de kapel staande op het verkochte goed ten eeuwigen dage te laten bestaan en deze in goeden staat te onderhouden."
In bijlage vindt u een foto van de oude kapel die genomen is vóór de afbraak begon.

Devotie van O.-L.-Vrouw van 7 Weeën. (1)

De verering van O.-L.-Vrouw van 7 weeën is een middeleeuwse devotie ontstaan uit de rozenkrans, waar in het 2e deel het lijden van Jezus overwogen wordt.
Aanvankelijk mediteerde men dan ook maar over vijf momenten uit het leven van Jezus : de voorspelling van Simeon, het verlies van de 12-jarige Jezus, de gevangenneming, de kruisiging en de kruisafneming.
Net zoals in de 15e eeuw de rozenkrans werd uitgesponnen tot reeksen van 50 en 150 geheimen, ontstonden in dezelfde periode reeksen van 15, 27, 50 en 150 smarten van Maria. Op het eind van dezelfde eeuw werden de mysteries van de rozenkrans samengevat tot 15 thema's en zo werden de smarten van Maria herleid tot 7. Hoogstwaarschijnlijk gebeurde dit naar analogie met de

---

(1) Lut Bavay : Kapellen en kruisen te Mere. p. 22-23.

CH.VERNAILLEN. 81.
KAPEL - FONTEINSTR. OKEGEM

- Deze kapel is herbouwd na de verbredings- en verbeterings-werken die in 1937 aan de Fonteinstraat uitgevoerd werden. De straat kreeg toen een ruimere straatbedding en de oude kapel, die iets groter was dan de huidige, moest verdwijnen. Het gemeentebestuur liet op haar kosten een nieuwe kapel bouwen. Bij het opzoekingswerk naar de oorsprong van de oude kapel hadden we wat geluk. In de oude kadastrale leggers van Okegem, die zich te Ninove in het Stadsarchief bevinden, vonden we de bouwdatum van deze kapel : "1882 construction d'une chapelle".
Het perceel weide waarop deze kapel gebouwd is, behoorde voordien toe aan Jan Jozef Hendrickx (° Okegem 16.3.1808) en maakte deel uit van de "Coenmeersen".
Hij was eerst met Felicitas Ludovica Van Damme (1847-1877) gehuwd en trouwde voor de tweede keer met Melanie De Duffeleer (1845-1936). Hij overleed te Okegem op 12.12.1880 en liet een deel van zijn bezittingen na aan zijn tweede vrouw.
Ze trad voor de tweede maal in het huwelijk met Jan De Vidts. Waarschijnlijk liet zij in 1882 op het eigendom van haar eerste man een kapel bouwen ter zijner nagedachtenis.
- In 1907 verkoopt Melanie De Duffeleer haar bezittingen aan de gezusters Goubert : Elisa (x met Alexis Van Isterdael), Florine (x met Frans Van Eeckhout), Cesarine (x met Louis Baeyens) en Ida (x met René Van de Perre).
In de akte staat o.m. vermeld :
"nr. 3. Een perceel weide met de daaropstaande kapel te Okegem in de Coenmeerschen gekend ten kadaster Enige Sectie nrs. 790 f en 790 g met een grootte van 43 a 70 ca palende oost de erven Van den Berghe, zuid de Dendervaart, west Adolf Bruyland en noord de Fonteinstraat.
- In 1920 verandert de kapel terug van eigenaar. Bij een openbare verkoop gehouden in de herberg van Frans Van Eeckhout-Goubert op 4 oktober 1920 wordt het perceel weide met de er opstaande kapel gekocht door Jan Baptist De Boitselier-Rydant.
- De volgende eigenaar wordt Petrus Vernaillen-Van Isterdael

die het perceel in 1955 van de erfgenamen J.B. De Boitselier kocht. Vanaf 1973 behoort de kapel toe aan Michiel Vernaillen-Servranckx die op het perceel weide een huis bouwde.

- Een merkwaardigheid voor de oude en ook voor de nieuwe kapel was zeker de waterput die zich achter de kapel bevond, in de volksmond "het borreken" genoemd. Het was eigenlijk een gemetselde waterbak waarin het water dat uit een bron kwam verzameld werd. Dit water dat zeer helder en weinig kalkhoudend was, werd vooral door de bewoners van de "Geitenhoek" gebruikt. Ook de mensen van de andere wijken, vooral de Rattenberg en de Beek, kwamen hier water scheppen. Voor de etymologie van de straatnamen te Okegem een belangrijk aanduidingspunt, want de weg die van de voornoemde wijken naar de borre of bron liep heette immers "Borreweg" en werd als voetweg nr. 19 aangeduid op de Atlas van de Buurtwegen. (1843)
Heel waarschijnlijk bestond de "borre" reeds lang vóór de bouw van de kapel en de bouwers zullen de kapel waarschijnlijk in de nabijheid van de put gebouwd hebben.
Om hygiënische redenen werd het "borreken" door Petrus Vernaillen weggenomen en het gemeentebestuur liet een waterpomp aanbrengen tegen de zuidergevel van de kapel, zodat de bewoners die nog niet aangesloten waren op het waterleidingsnet zich van drinkwater konden voorzien.
Bij de laatste verbeteringswerken aan de Fonteinstraat werd het bronwater ondergronds naar de beek afgevoerd.

- Deze kapel, die toegewijd is aan de H. Antonius Abt, was één van de kapellen die deel uitmaakte van de ommegang van Sint-Antonius. Over de verering van de H. Antonius werd reeds uitvoerig gehandeld in Mededelingen, 1977, blz. 34-47. Deze beeweg zou naar een informant me meedeelde, nieuw leven zijn ingepompt door E.H.R. Bické, die te Okegem pastoor was van 1895 tot 1905. Hij liet ook in de westergevel van de parochiekerk een nis openen waarin een beeld van Sint-Antonius Abt geplaatst werd en dat ingezegend werd op 19 september 1897.
Het was dus op de eerste plaats een beewegkapel.
Bij de Sint-Antoniusprocessie, die vroeger gehouden werd op

de 3e zondag na Pinksteren (kleine kermis), wijdde de pastoor hier een bekken water dat daarna in de put gegoten werd. Met dit gewijd water besprenkelde hij de gelovigen die de processie in groten getale volgden.
De bedevaarders van de omliggende dorpen namen een flesje gewijd water mee en goten dit in het drinkwater van hun dieren. De laatste jaren hield de Sacramentsprocessie even halt bij deze kapel. De remonstrans werd even in de nis geplaatst waarna de zegening plaats had.

6. Kapel Fonteinstraat nr. 5.

- Deze kapel is gebouwd tegen de westergevel van huis nr. 5 en stopt gedeeltelijk de toegangspoort van het huis van Gustaaf Vernaillen. Ze heeft kadastraal het nummer 793 ^{5} met een oppervlakte van ± 10 m^2.
- Deze kapel is eigenlijk een getrouwe kopie van de oude kapel die afgebroken werd in 1928.

Het is een toegankelijke kapel in baksteen opgetrokken.
Het grondplan vertoont een rechthoekig schip (2,60 x 2,30 m) en een driezijdig koortje van 1m diepte. De voorgevel, type puntgevel, wordt geschraagd door twee pilasters.
Toegang tot de kapel heeft men langs een rondbogige houten deur, die twee rondbogige ramen bevat. Boven de deur is een rondbogige nis met geblokte omlijsting waarin een heiligenbeeld stond.
Het geheel is toegedekt met een pannen zadeldak, waarop een smeedijzeren kruis staat.
De buitenmuren zijn bepleisterd en geverfd in dezelfde specie als het belendend huis. Onder het dak is een ribgewelf. Het interieur bevat een in baksteen gemetseld altaar waarop een grote arduinen steen ligt waarin volgende tekst gebeiteld staat :

D. O. M.

Deze kapel is gebouwd ter eren van de Heylige Herten van Jezus en Maria tot zielelaeffenis van Joffe J.

Haelterman gewezene huysvrouwe van B. Van Havermaet
burgemeester, overleden te Okegem den 31 aug. 1830

BID VOOR DE ZIELE

R. I. P.

Als een antipendium is een kleinere arduinen steen voor het altaar ingemetseld waarop volgende tekst ingebeiteld is :

D. O. M.

Gebouwd ter eeren van
de heylige Moeder Anna
en zielelaeffenis van Joff^{e}
I. Haelterman, gewezene
huysvrouwe van B. Van Havermaet
burgemeester, overleden te Okegem
den 31 aug^{ste} 1830.

BID VOOR DE ZIELE

R. I. P.

Boven het altaar bevindt zich een kleine nis waarin een beeld kan geplaatst worden.
De zijmuren zijn langs de binnenkant met een soort gevelstenen afgezet, wat niet zo stijlvol is.
Als vloerbedekking heeft men cementen vloertegels gebruikt.

- Deze kapel is gebouwd door Frederik Van der Speeten-Neuckermans die in 1928 een deel van het eigendom van zijn ouders Petrus Johannes Van der Speeten-Wittenberg inkocht voor de bouw van een nieuw huis.
Op dit perceel grond stond echter de oude kapel die de bouw van het huis verhinderde en daarom afgebroken werd.
Heel wat materiaal kon echter gebruikt worden bij de opbouw van de nieuwe kapel. Ook werden het meubilair en de inboedel van de oude kapel in de nieuwe geplaatst.
De metselaars van deze kapel waren de gebroeders De Duffeleer.
Na de dood van haar ouders was Jeanne Van der Speeten enige

CH. VERNAILLEN - 1982

erfgename van huis, kapel en tuin.
Ze huwde in 1959 met Adolf Van Valckenborg van Liedekerke doch overleed vroegtijdig in 1971.
In 1972 ging A. Van Valckenborg zich met zijn kinderen terug te Liedekerke vestigen, zodat het woonhuis reeds verschillende jaren onbewoond is.
Op aandringen van Pastoor W. Van Daele begon zoon Freddy Van Valckenborg enkele jaren geleden aan de restauratie van de kapel.
De ganse inboedel werd toen naar de pastorie overgebracht, maar later haalde de eigenaar alles terug.
Sporadisch wordt nog aan de kapel voortgewerkt doch van een definiteif herstel is spijtig genoeg nog geen sprake.

- Deze kapel was ook een van de 7 kapellen van de Sint-Antoniusommegang, waar de bedevaarders even halt hielden.
Tijdens de Sacramentsprocessie werd hier een laatste keer gerust alvorens naar de kerk terug te keren.
Momenteel heeft deze kapel geen functie meer, daar de restauratiewerken nog niet beëindigd zijn.

6bis De verdwenen kapel Fonteinstraat 5.

- Tot 1928 stond deze kapel een tiental meter verder de Fonteinstraat in, juist aan de bocht, op het eigendom van de familie Johannes Van der Speeten-Wittenberg, naast het ingangshek van de suikerijfabriek. Ze stond in de kadastrale legger opgetekend onder het nummer 794 d met een oppervlakte van 40 m^2.
- Om het uitzicht van deze kapel te beschrijven hebben we wat gegevens gevraagd aan E. H. Maurice Van der Speeten, die zich nog heel goed de kapel kon voorstellen.
Het was een grote toegankelijke kapel waarvan het grondplan een vierkantig schip (4m x 4m) en een driezijdig koortje ontvouwde. Ze was in baksteen opgetrokken en had weinig decoratieve elementen.
De hoge voorgevel, een puntgevel, stond westwaarts gericht

zodat men die van op de Dorpplaats kon zien.
Midden in de voorgevel was een hoge rondbogige houten deur, die langs beide zijden geflankeerd was door een uitspringende pilaster.
In het driezijdig fronton boven de deur was een kleine nis waarin een beeld van de H. Antonius stond.
In de zijgevels was een venster voorzien. Het gebouwtje was toegedekt met een pannen dak waarop een smeedijzeren kruis stond.
Wat het interieur van deze kapel betreft moeten we vooreerst het altaar vermelden waarop een grote gedenksteen rustte waarvan de tekst hoger vermeld is.
Als meubilair was er : een oud kruisbeeld, vier stolpen met kunstbloemen, vier ingelijste gravures (o.a. de val van de Engelen), beelden van de H. Rochus, H. Anna, H. Antonius Abt, twee engelen beelden, een paar koperen kandelaars en enkele vazen voor snijbloemen.

- Wanneer men de teksten leest die op beide gedenkstenen voorkomen is men geneigd aan te nemen dat deze kapel door Benedikt Van Havermaet gebouwd is na de dood van zijn vrouw Isabelle Haelterman.
Opzoekingswerk in het archief van het kadaster bracht aan het licht dat de bouwer van deze kapel Cornelia Sofia Van Havermaet , zuster van Benedict, was.
Misschien is het passend hier een kleine familiegeschiedenis van de familie Van Havermaet in te lassen.
De familie Van Havermaet die pas op het einde van de 17^{e} eeuw in de kerkregisters van Okegem wordt vermeld, ontleende haar naam wellicht aan de wijk "Havermaet" te Zele. Tot omstreeks 1710 schreef men de naam te Okegem zonder voorzetsel.
Nauw verbonden met het baljuwgeslacht Hendrickx behoorden de Van Havermaeten tot in de 19^{e} eeuw tot de dorpsnotabelen van Okegem.
De familie telde ook verschillende reguliere en seculiere geestelijken, waaronder Gislenus Van Havermaet, de omstreden abt van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen.
De stamvader van het Okegems geslacht van de Van Havermaetes

was Jacobus die huwde met Catharina De Biscop op 14 september 1698 en zich te Okegem vestigde. Hij was meier van Okegem.
Benedikt Van Havermaet was de oudste zoon van meier Nicolaas Elias (1756-1810) en van Maria Ludovica Van der Poorten. Hij werd te Okegem op 29 mei 1787 geboren en verbleef in het ouderlijk huis dat op de "Plaetse" stond naast de kerk (waar nu wed. Patrice De Schepper-Tibbaut woont).
Hij was te Okegem burgemeester van 1822 tot 1843 en stond in de bevolkingsregisters van 1847 te boek als landbouwer en graanstoker (jenever). Benedikt moet een welstellend man geweest zijn, want in datzelfde register staat te lezen dat hij twee meiden en drie knechten in dienst had.
Bij onroerende goederen hoorde o.a. een lusttuin die zich tussen het pastoreel huis en boomgaard en de Fonteinstraat uitstrekte en daarin werd later de kapel gebouwd.
Uit zijn huwelijk met Isabelle Haelterman (° 4augustus 1795) sproten 4 kinderen waarvan slechts Isabella Rosalia in leven bleef, die later huwde met Jan August Berlengee van Ophasselt. Isabella Haelterman overleed te Okegem op 31 augustus 1830.
Hij huwde voor de tweede maal met Sofia Walckiers (+ 10 juli 1843) en voor de derde maal met Joanna Walravens van Sint-Kwintens-Lennik (+ 13 maart 1855). Beide huwelijken bleven kinderloos.
Benedikt Van Havermaet overleed te Okegem op 26 augustus 1874, 87 jaar oud.
Zijn broer Jacobus Josephus verdient het hier ook vermeld te worden.
Hij werd geboren te Okegem op 16 december 1791. Hij trad in het seminarie van Gent in 1812. Om zijn standvastigheid in het geloof onder Napoleon werd hij naar Wezel (Duitsland) weggevoerd en tot de krijgsdienst gedwongen van 18 augustus 1813 tot de overgave van Wezel op 8 mei 1814.
Hij keerde terug naar het seminarie om zijn studiën voort te zetten en werd priester gewijd op 8 juni 1816. Hij was achtereenvolgens onderpastoor te Meerbeke, te Mere en te Herdersem. In december 1823 werd hij tot pastoor van Herdersem benoemd. Om reden van ziekelijkheid kreeg hij in

1862 Joseph De Feyter als co-adjutor en ging wonen in een huis dat zijn eigendom was, samen met zijn zuster Cornelia Sophia, rechtover de pastorie.
Op 11 november 1861 ging het klooster van Herdersem van start in zijn huis. Twee zusters van Sint-Kruis-Winkel namen bij hem hun intrek om er een school en een ouderlingentehuis te stichten. De eerste ouderling die de zusters te verzorgen kregen was pastoor Van Havermaet zelf op tachtigjarige leeftijd. Op 9 september 1862 nam hij ontslag als pastoor en overleed te Herdersem op 24 februari 1865. (1)

- Hoger is de naam vermeld van Cornelia Sofia Van Havermaet die bij haar broer pastoor te Herdersem inwoonde. Zij was de jongste zuster van Benedikt. We kunnen niet met zekerheid vermelden wanneer ze geboren is. Waarschijnlijk in het jaar 1802, doch in het register van geboorten is niets opgetekend. Ze verbleef lange tijd bij haar broer in de pastorij te Herdersem. Na de dood van pastoor J.J. Van Havermaet bleef ze in het tehuis van ouderlingen, waar haar nicht en metekind Zuster Pharaïldis (Cornelia Sophia Uyttendaele) overste was.
  In haar testament opgemaakt te Herdersem op 14 december 1869 stipuleert ze het volgende :

  Al haar meubelen en roerende goederen gaan naar Cornelia Sofia Uyttendaele die haar zo goed verzorgde. Ze vraagt alleen dat deze kloosteroverste haar zal doen begraven met de hoogste dienst en op de uitvaart moeten twee zakken masteluin brood aan de armen uitgedeeld worden.

- Haar onroerende goederen moeten onder haar erfgenamen verdeeld - niet staaksgewijze maar per hoofd en in gelijke delen zodat elke erfgenaam evenveel krijgt.
  Ze overleed te Herdersem op 14 augustus 1873.

- Naar de kadastrale gegevens heeft deze Cornelia de kapel laten bouwen in het jaar 1870 in de tuin die haar als erfdeel van haar ouders toekwam. Toevallig is ook dat het huis naast de kapel dat de familie Francis Wittenberg-Snoeck in 1855 verworven had, in 1870 omgebouwd werd en er een suikerijmolen (voor het malen van cichoriewortels) gebouwd

---

(1) Memorieboek parochie Herdersem.

werd.
De erfgenamen van Cornelia Sofia verkopen enkele jaren later een deel van het eigendom waarop de kapel stond aan Petrus Van der Speeten-Wittenberg die de suikerijfabriek overneemt. In 1898 verkocht hij echter "een perceel tuin en boomgaard aan de Fonteinstraat met de kapel erop staande 793 d 794 d en een deel van 794 r 6 a 80 ca groot" aan Frans Duyck-Schoup die dit perceel in bezit had tot in 1922.
In dat jaar kocht Joannes Van der Speeten-Wittenberg opnieuw dit perceel grond in van Wed. Duyck-Schoup zodat het terug een geheel vormde met de vroegere bezittingen. Tenslotte werd Frederik Van der Speeten-Neuckermans eigenaar van de kapel door aankoop van "een deel van de tuin en gebouwen ener kapel 1 a 90 ca groot".

Devotie van de H. Anna.

De ouders van Maria, Joachim en Anna, worden voor het eerst vermeld in het "protevangelium Jacobi" van de 2e eeuw. In de 8e eeuw vindt men de H. Anna afgebeeld in de oudste Maria-kerken van Rome. Haar feest dat gevierd wordt op 26 juli werd voor goed ingevoerd onder paus Gregorius XIII in 1584.
Het devotiebeeld van de H. Anna, moeder van Maria, was in de 16e en 17e eeuw fel verspreid in de Zuidelijke Nederlanden.
De verspreiding van de patrones van de christelijke huismoeders genoot in die periode een grote bijval in de volksdevotie.
De H. Anna werd vooral aangeroepen door aanstaande moeders (beschermster van het huwelijk) door dienstmeiden, kant-werksters, borduursters, kleermaaksters, moeders, weduwen, onderwijzeressen. Ze was de patrones (beschermheilige) van de zwangere vrouwen omdat ze pas op hoge leeftijd moeder werd van Maria. Ze werd (en wordt misschien nog) aangeroepen tegen koortsen, oogziekten, zweren, onvruchtbaarheid, zwangerschap, tandpijn. Ze werd meestal afgebeeld met volgende attributen :
- ze houdt een boek in de hand waaruit ze haar dochter Maria onderwijst.
- ze draagt soms druiven in haar hand als teken van vrucht-

baarheid.
H. Anna wordt vaak samen met Maria en Jezus afgebeeld. (Sint-Anna ten drieën).

7. Kapel Hazeleerstraat nr. 8.

- De ligging van deze kapel bepalen is niet zo gemakkelijk. Ze staat in de tuin van het huis staande in de Hazeleerstraat nr. 8 aan de splitsing van de Luipaardweg en het wegje dat de Hazeleerstraat met de Luipaardweg verbindt. Kadastraal is deze kapel gekend onder het nummer 546 c. Een betonnen afsluiting van de tuin omvat de kapel langs beide zijgevels zodat alleen de voorkant en de nis zichtbaar zijn.
- Deze kapel, type niskapel, werd opgetrokken in baksteen. Het rechthoekig grondplan heeft als afmetingen 2m x 1,5 m. In de voorgevel is een rondbogige ruimte van ± 2m hoogte gelaten die toegang verleent tot de nis, die afgesloten is met een ijzeren hekje. Het geheel is afgedekt met een pannen dakje waarop een smeedijzeren kruis troont.
  In de nis staan op een verhoogje verscheidene beelden : een beeld van O.-L.-Vrouw van Lourdes, twee andere Lieve vrouwebeelden, een beeld van de H. Antonius van Padua en een beeld van de H. Jozef.
- Volgens de gegevens van het kadaster zou deze kapel gebouwd zijn door Jan Baptist Van der Speeten-Beele Joanna in het jaar 1900. Of de bouw van deze kapel iets te maken heeft met een belofte dan wel of ze gebouwd is uit dankbaarheid om een verkregen gunst weten we niet.
  Wel is het een feit dat Celine Van Der Speeten, dochter van Jan Baptist, in 1900 haar intrede deed in het klooster van de zusters van de H. Harten te Ninove en het jaar daarop als zuster Celeste geprofest werd. Deze kloosterzuster borduurde een prachtig doek waarop een Christusfiguur omringd door bazuinende engelen staan en de woorden H. HART VAN JEZUS, IK HEB BETROUWEN IN U. Dit doek werd slechts eenmaal per jaar in de kapel gelegd als versiering en dit als

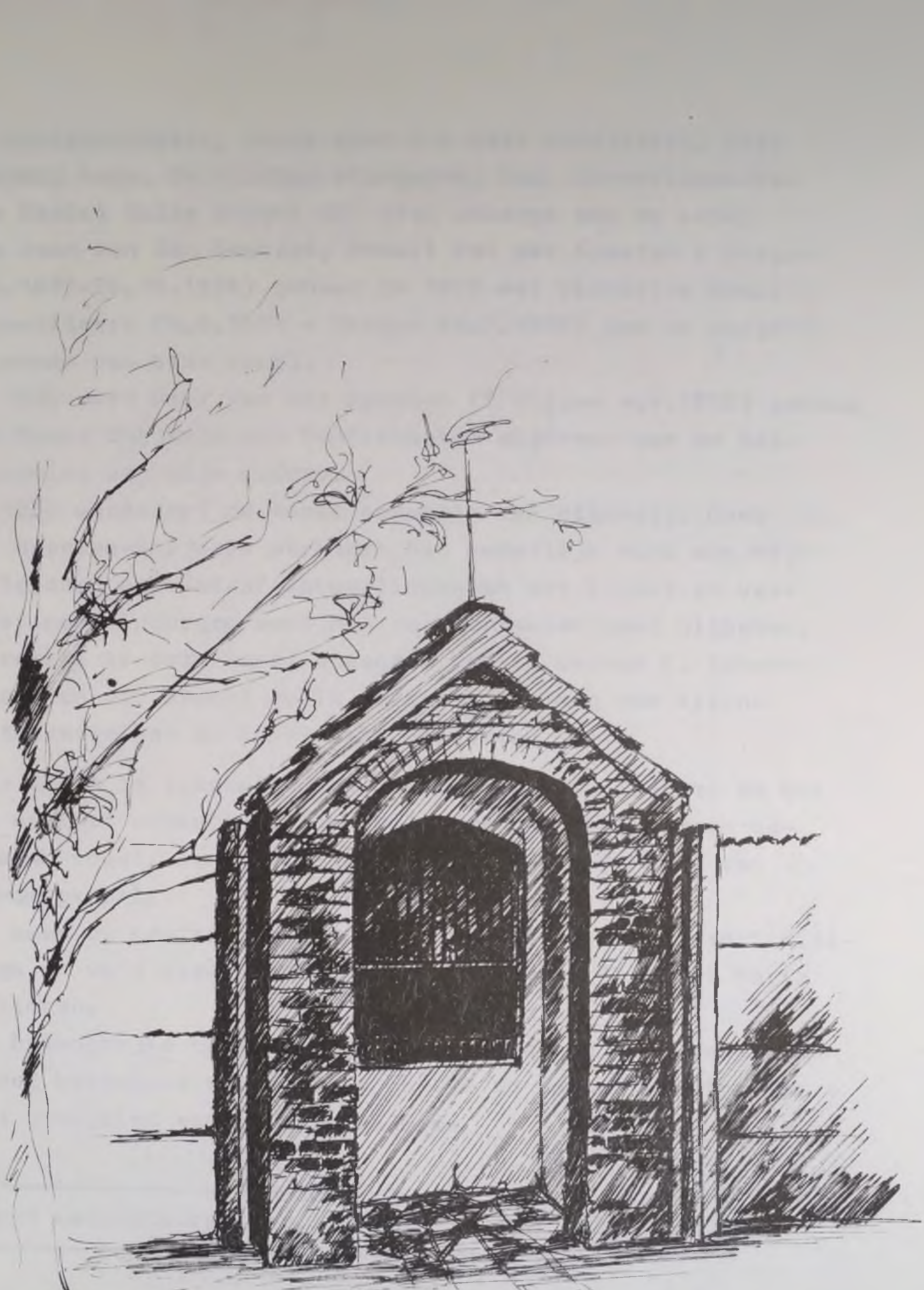

CH. VERNAILLEN. 1982.
OKEGEM.

de Kruisprocessie, daags voor Ons Heer Hemelvaart, hier voorbij kwam. De huidige eigenares, Wed. Scheerlinck-Van der Stockt Julia schonk dit doek onlangs aan de kerk.
Een zoon van Jan Baptist, Modest Van der Speeten (Okegem 2.5.1877-29.10.1936) gehuwd in 1909 met Victorine Ronsijn (Apperlterre 24.5.1874 - Okegem 26.7.1938) was de volgende eigenaar van deze kapel.
In 1938 werd Omer Van der Speeten (° Okegem 4.4.1912) gehuwd met Maria Ghijsels van Denderhoutem eigenaar van de hele bedoening van zijn ouders.
In 1956 verandert de kapel nogmaals van eigenaar. Omer Van der Speeten-Ghijsels verkoopt het ouderlijk huis met bijhorigheden aan Octaaf Scheerlinck-Van der Stockt en verhuist naar Iddergem waar hij de watermolen gaat uitbaten.
Momenteel is deze kapel eigendom van de weduwe O. Scheerlinck-Van der Stockt Julia, die onlangs nog een kleine restauratie aan de kapel liet uitvoeren.

- Deze kapel is toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Lourdes en bevat nog het oorspronkelijk beeld dat de bouwers erin geplaatst hebben. Ze heeft niet de bijzondere functie van ommegangkapel.
Wel kwam de Kruisprocessie daags voor O. H. Hemelvaart hierlangs en werd even halt gehouden om een loflied tot Maria te zingen.
Een belangrijke nabemerking : deze kapel is de oudste van de nog bestaande kapellen te Okegem en is tot hiertoe nog niet gewijzigd van grootte en vorm.

8. Kapel Leopoldstraat nr. 62A.

- Op de scheidingsmuur van huis nr. 62A en huis nr. 64 staat een kleine muurkapel, die evenals haar voorganger, toegewijd is aan O.-L.-Vrouw van Lourdes.
Het is de enige muurkapel die in Okegem voorkomt. Ze werd in 1964 opgetrokken door Cesar Vernaillen-Van Droogenbroeck die in 1963 een huis liet bouwen op een perceel grond aan

de Leopoldstraat waarop de kapel van de familie Baeyens-Van de Perre stond (in de volksmond de kapel van "Boerens" genoemd).
Dit gebouwtje is eigenlijk niets meer dan een in betonnen blokken opgetrokken muurtje waarop een houten zadeldak rust. In een kleine nis geschraagd door een uitspringende steen, staan een klein O.-L.-Vrouwbeeld van Lourdes en een beeldje van Bernadette.
Om aan de voorwaarde te voldoen die in de koopakte vermeld stond dat de kapel behouden moest blijven, hebben de nieuwe eigenaars deze schamele muurkapel gebouwd. De oude kapel belette immers de toegang tot de garage van de nieuwbouw. Door het bouwen van dit kapelletje beschikt de wijk Leopoldstraat opnieuw over een gebedsplaats langs de openbare weg.

8bis. De verdwenen kapel van de Leopoldstraat nr. 62.

- Deze kapel, die toegewijd was aan O.-L.-Vrouw van Lourdes, stond tot 1963 langs de Leopoldstraat op de hoek van de inrijlos tot het erf en de boomgaard van de kinderen Baeyens-Van de Perre. Ze was bij het kadaster bekend onder het nummer 559 v.
- Het was een toegankelijke kapel in baksteen opgetrokken.
  In de voorgevel was een rondbogige deur die toegang verleende tot de kapel. Deze deur bevatte twee kleine rechthoekige vensters met daarboven een halfcirkelvormige waaier. Boven de deur was in een klein fronton het opschrift "O.-L.-Vrouw van Lourdes, bid voor ons" aangebracht.
  Rechts van de voorgevel was een muurtje gemetseld, waaraan een dubbel ijzeren hek bevestigd was.
  Een pannen dak, dat gedeeltelijk overwoekerd was door klimop, bedekte het geheel. Voor de ingang was er een kleine stoep in baksteen.
  Binnenin bevond zich een houten altaar waarop een mooi beeld van O.-L.-Vrouw van Lourdes stond. Op een houten sokkel

Ch. VERHAICHEN. 1982
OKEGEM.

rustte een beeld van Bernadette, die in knielende houding naar O.-L.-Vrouw opkeek.

- Deze kapel is in het begin der twintiger jaren opgericht door de kinderen van Judocus Baeyens-Van de Perre : Maria, Leontine, Cyriel en Ida die samen de boerderij uitbaatten.
Bij de dood van Maria Baeyens (1958) de langslevende van de kinderen Baeyens-Van de Perre, erfde Elisa Baeyens het deel van de boomgaard waarop de kapel stond. Ze verkocht dan in 1962 dit erfgoed aan Cesar Vernaillen-Van Droogenbroeck, die een paar jaar later de kapel sloopte.

- Bij deze kapel werd tijdens de kruisprocessie van de 1e kruisdag even halt gehouden om het "Regina Caeli", een lofzang tot O.-L.-Vrouw te zingen. Deze kruisprocessie nam de korste weg : vertrekkend van de kerk werd de Dorpplaats opgestapt richting Kattestraat die gevolgd werd tot aan de Brabandersweg. Dan werd deze voetweg ingeslagen en kwam men uit op de Leopoldstraat. Aan de kapel van "Boerens" werd even halt gehouden om nadien de weg te vervolgen langs de Leopoldstraat en terug in de kerk te komen. Bij de Sacramentsprocessie, die tot voor een vijftiental jaren ook de Leopoldstraat aandeed, werd bij deze kapel gerust en werd van hieruit gezegend.

9. De verdwenen kapel Leopoldstraat nr. 79.

- Deze kapel die op het eigendom van de familie Francis De Dier-Van de Perre stond, werd in de twintiger jaren afgebroken door oud-burgemeester Cyriel De Dier-Maerschand om de bouw van een nieuw huis mogelijk te maken.
Deze kapel was vóór het oude woonhuis gebouwd en verhief zich boven een gemetselde afsluiting van de straatriool.
Ze was toegewijd aan de H. Appolonia, die aangeroepen werd bij tand- en hoofdpijn.
Wie de eigenlijke bouwer van deze kleine niskapel was, weten we niet met zekerheid te zeggen. We veronderstellen dat dit gebouwtje opgericht werd door Adolf Beeckman (Ninove 9.12.1831

Okegem 4.3.1904) die zich in 1886 te Okegem in de Beekstraat als koordenfabrikant kwam vestigen.
In 1888 vraagt deze touwslager aan het gemeentebestuur machtiging om een stoomtuig met stoomketel te mogen plaatsen in zijn werkhuis, dat nog gedeeltelijk bestaat in de Neerbeekstraat. In 1891 liet hij het huis langs de Hollestraat verbouwen en waarschijnlijk liet hij dan ook voor het woonhuis een kapel oprichten. Dat hij de Kerk genegen was spreekt uit het feit dat in 1904 uit zijn nalatenschap een maandelijkse mis ter ere van de H. Antonius gesticht werd en dat hij onze kerk met een gekleurd glasraam verrijkte.
Zijn huis en werkhuis werden na zijn dood eigendom van de familie De Dier-Van de Perre.
Cyriel De Dier liet dan in de twintiger jaren het oude woonhuis en kapel slopen en liet op deze plaats een herenhuis oprichten. Om de verdwijning van de kapel goed te maken liet hij een houten kapel vervaardigen die bij de Sacramentsprocessie werd opgetimmerd op het erf van de familie De Roose. Bij de processiegang langs de Kattestraat werd deze houten kapel geplaatst op een open ruimte bij de grensscheiding Okegem-Ninove (de "Stoemp" geheten). Het drukke verkeer belette in de zestiger jaren de processiegang langs de Kattestraat en Leopoldstraat en de houten kapel kon dus niet meer gebruikt worden.

10. De verdwenen kapel in de Hollestraat.

- Slechts weinigen zal het bekend zijn dat er ook nog een kapel gestaan heeft langs het bovengedeelte van de huidige Leopoldstraat, die tot voor de 2e Wereldoorlog "Hollestraat" genoemd werd.
Deze kapel stond ongeveer aan de zuidelijke hoek van de boomgaard van weduwe Staels-Vernaillen.
Het perceeltje grond waarop deze kapel gebouwd was, gekend bij het kadaster onder nr. 583 bis was van het grote perceel weide gescheiden door de Hollestraat. Een klein stukje grond

van enkele tientallen m^2 grootte lag dus langs de andere kant van de straat.
Op dit driezijdig lapje grond werd door de eigenaar Judocus Baeyens (° Okegem 18.10.1837 - + 6.1.1887)-Van de Perre in kapel opgericht die waarschijnlijk aan O.-L.-Vrouw toegewijd was. De schets die op het archief van het kadaster bewaard wordt geeft slechts het grondplan weer. Te oordelen naar die schets moet het een tamelijk grote kapel geweest zijn (1m x 2m). Het is echter niet te bepalen of het een toegankelijke of een niskapel geweest is.
Na de dood van weduwe Baeyens-Van de Perre Henrica (1919) hebben de kinderen Baeyens een nieuwe kapel bij hun erf op de Leopoldstraat (vroeger "Rattenberg") opgericht en hebben dan de oude kapel langs de Hollestraat gesloopt.
In 1958 kwam hogervermeld stuk weiland, dat tot dan aan Maria Baeyens toebehoord had, door verkoop in handen van Jan Albert Van Snick-Van der Speeten. Bij de verbredingswerken aan de Leopoldstraat in 1963 werd het lapje grond waarop de kapel gestaan had bijna helemaal ingenomen door de straatbedding. Enkele jaren geleden bouwde Gilbert Van Snick-De Bodt op het grote perceel weide een woonhuis.
Een paar informanten deelden ons ook mee dat de Kruisprocessie die op de 2^e kruisdag langs de Rattenberg optrok, verder de Hollestraat volgde tot aan deze kapel en zo langs de Hollestraatweg (voetweg nr. 20 - die uitkwam waar nu de rustbank staat bij de "vijf wegen") terug naar de kerk kwam.

11. De verdwenen kapel Hazeleerstraat nr. 10.

- Deze kapel stond in de noordelijke hoek van de boomgaard van het huis nr. 10 in de Hazeleerstraat, aan de splitsing van de Hazeleerstraat en de Luipaardweg, op zo'n vijftig meter van het woonhuis verwijderd en kreeg bij het kadaster het nr. 547 m. Ze stond, evenals de kapel van Hazeleerstraat nr. 8, ingesloten door een betonnen afsluiting. Het was een toegankelijke kapel in Boomse steen opgetrokken.

Het grondplan vertoonde een rechthoekig schip van 2,40m x 2,10m dat afgesloten was door een driezijdig koortje van 0,50m diepte. De kapel had weinig decoratieve elementen. De voorgevel was geflankeerd door twee pilasters. In het fronton, boven de deur, was een driezijdige nis met geblokte omlijsting, waarin in zwarte blokletters het opschrift : "H. ANTONIUS VAN PADUA - BID VOOR ONS" geschreven stond. In het bovendeel van de deur was een raampje voorzien, dat versterkt was door ijzeren staven. Onder dit raam bevond zich de geldgleuf. Als enig siermotief was aan het vooruitspingend dak twee uitgesneden houtplaten aangebracht. Een leien dak bedekte het geheel en op de nok van het dak stond een eenvoudig kruis. Zo eenvoudig als het exterieur, was ook het interieur. Op een gemetseld altaar stonden beelden en vazen. Daar de kapel toegewijd was aan de H. Antonius van Padua, mocht zijn beeld zeker niet ontbreken. Opvallend was dat aan de geldgleuf geen opvangkastje bevestigd langs de binnenkant, zodat het offergeld rinkelend op de stenen vloer terecht kwam.
De bouwers van deze kapel waren het echtpaar Felix Wauters-De Duffeleer Maria Delfina, afkomstig van Pamel, die zich begin 1922 te Okegem kwamen vestigen. Ze hadden een woning en boomgaard aan de Hazeleerstraat kunnen kopen van Evarist Courteaux-De Smedt die in 1921 naar Erembodegem verhuisde. Om hun dankbaarheid tegenover de grote helper de H. Antonius te betonen lieten ze enkele jaren daarna een kapel oprichten op hun eigendom, een werkje dat door de metselaar Frans Cobbaert (Sooi Vermeiren) opgeknapt werd.
Later werd Maria Wauters, die gehuwd was met Philemon Baeyens, eigenares van huis, boomgaard en kapel.
Deze kapel is ook geen lang bestaan toegemeten, want in 1968 werd ze afgebroken omdat de grond waarop ze stond ingenomen werd voor de verbreding van de Hazeleerstraat.
Daar de H. Antonius van Padua een der meest vereerde volksheiligen is en door iedereen aangeroepen wordt om verloren zaken terug te vinden, werd deze kapel drukt bezocht en werd er heel wat geld geofferd.
Ook bij de derde kruisdag deed de kruisprocessie de kapel aan

en na een gebed tot O.-L.-Vrouw gericht te hebben werd de weg vervolgd.

12. De verdwenen Sint-Jozefskapel in de Polder.

- Deze kapel stond aan het einde van de Dorpskouterlos (weg nr. 9) en de weg die van het Eversemstraatje (nu Eversemweg) naar het gehucht "de Beek" liep (weg nr. 10bis). Ze had als kadasternummer 555 m.
In de voorgaande eeuw was er nog geen sprake van de Kouterbaan.
De Dorpskouterlos was de verbinding van het dorp met de wijk Eversem. Hij had een normale straatbreedte (3m toen) tot de plaats waar nu de Gemeenteschool staat ; verderop was het een voetweg die naar weg nr. 10bis liep.
De Dorpskouterlos leidde in vorige eeuwen naar de "Kouter" - in Okegem sprak men van "'t Cauterken". Deze kouter, een tamelijk uitgestrekt veld, had een oppervlakte van meer dan 10 bunder en behoorde aan meerdere eigenaars toe. De abdij van Ninove o.a. bezat er een groot perceel land en een vijver, wellicht de huidige "Polder". Op die plaats is nu de woonwijk Eversem ingeplant. Men sprak daarom ook van de kapel in de Polder.
Nadat de gemeenteschool in 1878 in gebruik genomen was, kwam er een nieuwe verbinding van Eversem tot de school tot stand. Vanaf het ouderlijk huis van burgemeester Jan Van den Berghe (dit huis is nu bewoond door Wed. D'Hoe-Van der Speeten Adèle) werd dwars door de velden een voetweg aangelegd, die in de twintiger jaren een normale straatbreedte kreeg en geplaveid werd. Deze kapel was dus van uit alle wijken van het dorp gemakkelijk te bereiken. In de vijftiger jaren werden de aarden voetwegen van betondallen voorzien zodat de kapel in alle seizoenen bereikt kon worden door de bezoekers en bedevaarders.
- Deze kapel was een bescheiden nis- of pijlerkapel. Het was dus geen bidplaats die men kon betreden, maar eerder een gebouwd schrijn om een beeld.

De kapel bestond enkel uit een gemetseld volume waarin een nis werd uitgespaard, die afgesloten werd met een getralied ijzeren hek.
Als enige architecturale versiering werden twee hoekpilasters gevormd, die bovenaan met 3 lagen kleine blauwe steentjes werden getooid. Op het geheel rustte een pannen dakje, waarop een smeedijzeren kruis prijkte.
Of de kapel al in de eerste jaren van zijn bestaan wit gekalkt was, weten we niet. In latere jaren werd deze druk bezochte kapel telkenjare met witte cement geverfd.
In de eigenlijke nis bevond zich naast een mooi Sint-Jozefsbeeld nog andere heiligenbeelden en een paar mooie bloemvazen.
De ganse inboedel werd bij de afbraak in 1977 stuk gegooid.
Deze kapel paste uitstekend in het landschappelijk kader.
Een paar volwassen acacia's hielden trouw de wacht bij de kapel en boden aan de bezoekers een schaduwrijk plekje.
De wegjes die er heen leidden waren afgezoomd met knotwilgen.
Spijtig heeft deze kapel het moeten afleggen voor een plan "openbaar nut" en werd ze afgebroken.
Een dossier tot heroprichting van de vroegere kapel werd door de maatschappij "Veilig womem" in 1983 opgesteld en de bouwvergunning werd bekomen. Een getrouw model van de vroegere komt nu ongeveer op dezelfde plaats te staan als vroeger, maar in een heel ander kader.

- Deze kapel die bij het kadaster met een oppervlakte van 3 ca (m^2) opgetekend stond, is heel waarschijnlijk op het einde van de vorige eeuw opgericht door Francis Mahieu.
In 1853 kopen Jozef, Theresia, Joanna en Amelia Mahieu de 4 jongste kinderen van Jan Baptist Mahieu (afkomstig van Ath en gehuwd met Barbara Van de Perre van Okegem) een perceel land gelegen te Okegem op het Kouterken, palend oost de voetweg, zuid de eigendom van de heer Galliot, west de beek en noord de Ijzeren Weg. Dit perceel land gekend op het kadaster als nr. 555 a en b behoorde toe aan de familie De Mont van Ninove.
Enkele jaren later werd dit stuk verdeeld onder de 4 eigenaars. De andere kinderen uit het gezin Mahieu-Van de Perre

Ch. Vernailleu.
ST. 902 en 1914 PRIS

waren : Maria Catharina, Anna Maria, Jacobus en Pieter Jan.
Voor de kapel zijn we alleen geïnteresseerd voor Pieter Jan want hij is de vader van Francis Xaverius Mahieu die we als de bouwer van de kapel vooropstellen.
Francis Mahieu (° Okegem 29.9.1855) - in de volksmond Sis Mahieu geheten - huwde in 1887 met Rosalie Van den Bosch (° Pamel 30.10.1859) en bewoonde het ouderlijk huis dat zich op de kruising van de Hazeleerstraat en Fonteinstraat bevond. Dit huis is in 1982 afgebroken door de huidige eigenaar Jan Van Isterdael-Gies.
Pieter Mahieu erfde het deel van perceel 555 b van zijn zuster Theresia, dat dan bij zijn dood in bezit kwam van zijn zoon Francis Mahieu.
Een informant deelde ons mee dat het bouwen van de kapel in de Polder iets met een belofte te maken heeft. Pieter of Francis Mahieu had zich bij het pikken van de oogst ernstig bezeerd aan een been en de wonde genas niet. De H. Jozef werd aangeroepen en er werd beloofd dat na genezing een kapel ter zijner ere en uit dankbaarheid zou gebouwd worden, wat ook geschied is.
Daar het gezin Francis Mahieu-Van den Bosch kinderloos bleef, namen ze het neefje Jozef Van den Bosch (° Lennik 21.3.1889) in 1895 bij hen op die dan later als enige erkende erfgenaam het ganse bezit van zijn "pleegouders" toegewezen kreeg.
Jozef Van den Bosch huwde in 1917 met Maria Van Isterdael (° Okegem 14.3.1888). Hij overleed op 9 maart 1931 te Okegem, zodat zijn bezittingen met o.a. de kapel eigendom werden van zijn weduwe Maria Van Isterdael en zijn 5 kinderen.
In 1973 kwam de gemeente Okegem in bezit van het perceel grond met de kapel (ook nog andere percelen werden onteigend) met het oog op de verwezenlijking van het B.P.A. nr. 1 "Sociale woonwijk Eversem".

- Gewis waren het de eigenaars die in het begin voor het onderhoud van de kapel instonden.

Na de dood van Jozef Van den Bosch in 1931, had de weduwe haar handen vol met het gezin en de boerderij. Van toen af heeft het gezin Gustaaf Steenhout-Vernaillen tot aan hun dood gezorgd voor het onderhoud van deze kapel. Alfons Staels dient hier zeker ook vermeld, want hij heeft heel wat plak- en verfwerk op zijn actief.

- Deze kapel werd heel druk bezocht en er werd ook nog al wat geofferd. Met het offergeld konden er niet alleen kaarsen gekocht worden, maar kon ook maandelijks een H. Mis gelezen worden ter ere van Sint-Jozef en voor de intenties van de bedevaarders.

Dit oord was de toevlucht van de huismoeders die, vooral in de maand maart de zegen kwamen afsmeken voor hun gezin. Ook de jonge meisjes kwamen hier Sint-Jozef aanroepen om een gelukkig huwelijk te kunnen aangaan.

1. Verdwenen kapel op de Dorpplaats (afgebroken in 1938)

2. Verdwenen kapel in de Fonteinstraat (afgebroken in 1961)

3. Verdwenen kapel in de Leopoldstraat (afgebroken in 1963)

4. Verdwenen kapel in de Hazeleerstraat (afgebroken in 1968)

Bijlage.

Portret van kunstenares Christiane Vernaillen.

Christiane Vernaillen is te Ninove geboren op 7 september 1946. Van kindsbeen af was ze aangetrokken tot het tekenen en schilderen. Tijdens de Technische Humaniora, die ze liep in in het Instituut van de H. Harten te Ninove, volgde ze met veel ijver en voorliefde de tekenlessen en kon toen niet vermoeden dat deze hobby later een belangrijke rol in haar leven zou spelen.
Op 15 juli 1967 trad ze in het huwelijk met Freddy Van Eeckhout en vond in hem een begrijpend echtgenoot die met haar heel wat schilderijtentoonstellingen ging bezoeken. Bij het bekijken van die kunstwerken kwam er iets in haar los : ze was zich bewust dat ze ook iets kunstvol kon voortbrengen.
Bij Zuster Christiane van de Zusters van de H. Harten te Ninove volgde ze privélessen in de teken- en schilderkunst en evolueerde in die mate dat ze reeds in 1973 te Okegem op de Boekenbeurs ingericht door het Davidsfonds een eerste succesvolle tentoonstelling van haar schilderijen kon houden.
Twee jaar later, in 1975 trad ze voor het eerst met haar werk buiten de grenzen van haar geboortedorp en exposeerde te Onkerzele (Geraardsbergen).
De pers bedacht haar toen met een lovende kritiek.

"... Deze autodidact schilderes bekwaamt zich sinds een viertal jaar met verf, penseel en palet. Na enkele locale exposities kwam zij in Onkerzele voor het eerst voor de kritische ogen van een ruimer publiek. Deze kennismaking verliep uitermate gunstig want ze oogstte een merkwaardig succes. Haar gave werken, weerspiegeling van haar eigen persoonlijkheid, hebben een warm koloriet, een eenvoudige oogstrelende compositie : landschappen uit het Ninoofse en kleurige bloemstukken."
(Het Volk 10.7.1975)

Aangemoedigd door dit succes besloot ze zich verder te bekwamen en volgde ze vier jaar lessen, als vrije leerlinge, aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten te Aalst.
1977 was voor Christiane Vernaillen een merkwaardig jaar. Te

Lendelede (West-Vlaanderen) nam ze deel aan de nationale wedstrijd-tentoonstelling van schilder- en beeldhouwwerken van kunstenaars-postbedienden, die georganiseerd was door de Studiekring van het Postpersoneel.
Ze kreeg de Persprijs toegekend voor haar werk "Stilleven met stoel". Die prijs, een prachtig kunstboek, werd haar overhandigd door de toenmalige Staatssecretaris voor Nederlandse Cultuur Vic Anciaux.
Van dan af begint voor haar een schitterende carrière : ze is een kunstenares geworden die op heel wat plaatsen wordt gevraagd haar werk te komen tentoonstellen o.a. te Kruishoutem, Etikhove, Gijzegem, Haaltert, Diest, Oostduinkerke, Dendermonde, Bonheiden, Spa, ...
Haar bekroond werk reist zelfs naar het buitenland en is te zien op internationale groepstentoonstellingen van geselecteerde werken o.a. te Rijsel, Rome, Hannover, Londen.
Lovende persartikels over haar werk zijn te vinden in de plaatselijke bladen.

Etikhove (waar ze in Galerij Ladeuze exposeerde in 1979) :

"... Haar kunstoeuvre is gaaf, toont een discretie die de weerspiegeling kan zijn van haar rustige, eerder schuchtere persoonlijkheid. Het laat een warm koloriet zien, naast een eenvoudige maar oogstrelende compositie. Ze schrikt als het ware angstvallig terug voor scherp afgetekende omtrekken, maar verkiest haar figuren zachtjes te laten wegglijden in een wazige achtergrond.
Ze onderstreept andermaal hoeveel tinten of schakeringen een bepaalde kleur wel bevat. Vooral haar stillevens doen daar door teder aan."

(Het Laatste Nieuws 11.8.79)

Bonheiden (waar ze in 1980 bij kunstschulder Staf Gillé in hoeve "Witte Vlag" te gast was) :

"De aanwezigen kregen gave en mooie werken te zien van de Ninoofse schilderes : landschappen, bloemen, stillevens en figuren."

(Gazet van Mechelen 10.6.1980)

Door de drukke ambtsbezigheden van haar echtgenoot - hij is immers secretaris op het kabinet van Staatssecretaris Paula D'Hondt-Vanopdenbosch en tevens schepen van Cultuur van Ninove - kan Christiane de schilderkunst minder beoefenen. Toch vond ze de laatste twee jaar nog tijd om de techniek van het etsen aan te leren in de Academie van Aalst. Ze beoefent deze kunstvorm even knap als het schilderen, doch van een expositie te houden kon er momenteel geen sprake zijn.

We wensen haar nog een succesvolle carrière.

J. Van der Speeten.